

Ár 2020, miðvikudaginn 26. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Erla Arnardóttir, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Magnús Fannar Sigurhansson.

Fyrir er tekið **mál nr. 16/2019**:

**M**  
**gegn**  
**fjármálafyrirtækið F**

og kveðinn upp svohljóðandi

## **ú r s k u r ð u r :**

### **I.**

#### **Málsmeðferð.**

Málsaðilar eru M, hér eftir nefnt sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 7. október 2019 með kvörtun sóknaraðila dags. 4. október 2019. Með tölvupósti nefndarinnar 7. október 2019 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Athugasemdir varnaraðila bárust með bréfi dags. 21. nóvember 2019 og voru þær sendar sóknaraðila í tölvupósti sama dag. Athugasemdir sóknaraðila við þeim bárust 20. desember 2019.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 21. og 26. febrúar 2020.

### **II.**

#### **Málsatvik**

Hinn 29. janúar 2009 gaf X ehf., út veðskuldabréf til A að fjárhæð kr. 2.673.000. Til tryggingar skuldinni var veðsett með 1. veðrétti lóðin Y, en hún var í eigu félagsins Z. Jafnframt gengust B og C undir sjálfskuldarábyrgð fyrir lánsfjárhæðinni. A framseldi veðskuldabréfið til sóknaraðila sem síðan framseldi veðskuldabréfið til varnaraðila hinn 26. janúar 2012. Við framsalið tókst sóknaraðili á hendur sjálfskuldarábyrgð á fjárhæð bréfsins.

Hinn 21. mars 2017 var hin veðsetta eign seld á nauðungarsölu. Uppboðsbeiðandi var D vegna fasteignaskatts en lán við varnaraðila var í skilum. Varnaraðili fékk fasteignasala til þess að verðmeta lóðina fyrir uppboðið. Lögmaður með málflutningsréttindi fyrir Hæstarétti og fasteignasali skilaði verðmati dagsettu 16. mars 2017 að fjárhæð kr. 1.000.000 til 1.500.000. Varnaraðili var hæstbjóðandi á nauðungaruppboðinu með boð að fjárhæð kr. 1.350.000. Í frumvarpi sýslumanns að úthlutunargerð á söluverði fasteignarinnar kemur fram að varnaraðili lýsti kröfu að fjárhæð kr. 2.389.757 og komu kr. 1.105.947 upp í kröfu varnaraðila af uppboðsandvirðinu. Eftir uppboðið stóð krafa varnaraðila í kr. 1.283.810. Lögmannsstofa sem gætti hagsmuna varnaraðila á nauðungaruppboðinu, sendi aðalskuldara hinn 29. júní 2017 uppgjör vegna nauðungarsölnunnar, en samkvæmt því var ráðstafað kr. 1.103.947. Varnaraðili hefur verið með lóðina í söluferli frá því að hann eignaðist hana en hún er ekki ennþá seld.

Eftir uppboðið var áfram greitt af láninu til og með gjalddagans 1. október 2017 en gjalddaginn 1. nóvember 2017 var ekki greiddur. Hinn 2. mars 2018 sendi lögmannsstofan innheimtuviðvörðun til aðalskuldara lánsins og ábyrgðarmanna, þ.m.t. sóknaraðila. Hinn 9. apríl 2018 sendi lögmannsstofan greiðsluáskoranir á alla aðila skuldabréfsins, sem var birt fyrir sóknaraðila hinn 30. apríl 2018. Krafa varnaraðila samkvæmt greiðsluáskoruninni stóð í kr. 1.310.268. Samkvæmt tölvupósti dagsettum 15. júní 2018 frá varnaraðila var uppgreiðsluverð þá kr. 1.196.938. Sóknaraðili greiddi því til varnaraðila kr. 1.196.938 hinn 20. júní 2018. Við uppgreiðsluna kom í ljós að varnaraðili hafði misreiknað fjárhæð kröfunnar um kr. 14.468 og var sú fjárhæð millifærð af bankanum inn á reikning sóknaraðila sama dag. Sóknaraðili greiddi því kr. 1.182.470 til uppgreiðslu skuldabréfsins.

Í tölvupósti dagsettum 9. janúar 2019 krafðist framkvæmdastjóri sóknaraðila endurgreiðslu úr hendi varnaraðila. Tölvupóstinum var svarað af fulltrúa varnaraðila hinn 14. janúar 2019 þar sem fram kom að erindið væri mótttekið en að þar sem erindið væri ekki á hennar borði myndi fulltrúinn koma því áleiðis. Hinn 8. apríl 2019 sendi lögmaður sóknaraðila tölvupóst til sama fulltrúa varnaraðila þar sem skorað var á varnaraðila að senda sér kvittun fyrir greiðslunni og frumrit skuldabréfsins innan sjö daga. Ella yrði óhjákvæmilegt að setja málið í formlegan lögfræðilegan farveg án frekari fyrirvara. Daginn eftir, 9. apríl 2019, svaraði fulltrúi varnaraðila tölvupóstinum þar sem fram kom að hún hafi verið í veikindaleyfi síðan 16. janúar 2019 og sé óvíst hvenær hún snúi aftur til vinnu en að hún hefði framsent bréfið til réttra aðila. Hinn 6. maí 2019 sendi lögmaður sóknaraðila bréf með kröfu um endurgreiðslu auk dráttarvaxta og innheimtukostnaðar. Bréfinu var svarað hinn 10. maí 2019 með tölvupósti frá lögfræðingi á fyrirtækjasviði varnaraðila. Í bréfinu hafnaði varnaraðili endurgreiðslu-kröfu sóknaraðila á þeim grundvelli að greiðslan hefði verið framkvæmd með samþykki sóknaraðila. Lögmaður sóknaraðila svarar þeim tölvupósti samdægurs og óskar þá eftir upplýsingum um það í hvaða skyni greiðslan var gerð og hvort að varnaraðili hafi látið gögn af hendi vegna hennar til sóknaraðila. Í sama pósti segir lögmaður sóknaraðila að það að greiðsla hafi átt sér stað þurfi ekki endilega að þýða að varnaraðili geti haldið greiðslunni. Lögfræðingur á fyrirtækjasviði varnaraðila sendi samdægurs þær útskýringar að sóknaraðili hafi framkvæmt greiðsluna í tengslum við uppgjör á sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi sem félagið framseldi varnaraðila og að tölvupóstar þar að lútandi gengu á milli starfsmanna félagsins og varnaraðila. Í lok tölvupóstsins kom fram að gögn þessu tengd yrðu lätin af hendi á næstu vikum. Hinn 3. september 2019 ítrekaði lögmaður sóknaraðila endurgreiðslukröfu sóknaraðila og vakti athygli á því að ekkert hafi orðið úr því að gögn þessu tengd væru lätin af hendi.

Af málgögnum verður ráðið að frumrit veðskuldabréfsins glataðist þrátt fyrir mikla eftirgrennslan. Höfðaði varnaraðili því ógildingarmál vegna veðskuldabréfsins. Í því skyni birti varnaraðili stefnu í Lögbirtingablaðinu 19. júlí 2019. Við þingfestingu málsins 19. september 2019 mætti enginn til að mótmæla ógildingu veðskuldabréfsins. Með dómi héraðsdóms Reykjavíkur 11. október 2019 var umþrætt veðskuldabréf því dæmt ógilt og kom dómurinn í stað frumrits skuldabréfsins. Varnaraðili áritaði dóminn um greiðslu sóknaraðila að fjárhæð kr. 1.182.470 og sendi dóminn í ábyrgðarpósti til lögmanns sóknaraðila. Dómurinn barst lögmanni sóknaraðila í lok nóvember 2019.

### III. Umkvörtunarefni

Sóknaraðili krefst þess að varnaraðili endurgreiði sér kr. 1.196.938 auk dráttarvaxta frá 19. júní 2018 til greiðsludags og innheimtu- og lögmannskostnaðar að fjárhæð kr. 275.000 auk virðisaukaskatts.

Kröfu sinni til stuðnings vísar sóknaraðili í fyrsta lagi til 1. gr. tilskipunar um áritun afborgana á skuldabréf nr. 9/1798. Sóknaraðili kveður liggja fyrir að varnaraðili hafi krafið sóknaraðila um uppgreiðslu skuldabréfs á grundvelli framsals þess til varnaraðila með sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila. Á grundvelli greiðslunnar, sem ágreiningslaust er að fór fram 19. júní 2018, bar varnaraðila, að mati sóknaraðila, skylda til, samkvæmt 1. gr. fyrrnefndrar tilskipunar nr. 9/1798, að skila sóknaraðila frumriti skuldabréfsins með áritun um innlausnina, sem og sérstakri kvittun, eins og nánar greinir í tilskipuninni. Í 1. gr. tilskipunarinnar sé einnig kveðið á um að skuldara sé óskýlt að inna af hendi greiðslu greiðslu inn á skuldabréf nema tryggt sé að greiðslan sé færð inn á bréfið. Að öðrum kosti sé skuldara rétt að neita greiðslu vítalaut, sbr. dóm Hæstaréttar 2. apríl 1998 í máli nr. 356/1997. Af 1. gr. tilskipunarinnar leiði að ef kröfuhafi áritar ekki skuldabréf um fullnaðargreiðslu eða innborgun, eða áritar bréf um lægri greiðslu en innt af hendi eða afhendir skuldara eða ábyrgðarmanni ekki frumrit bréfs eftir að greiðsla á sér stað, eignist skuldari, sem þannig hefur fullgreitt bréfið, bótarétt á hendur kröfuhafa, sbr. nánar t.d. Páll Hreinsson Viðskiptabréf, 2. útg. bls. 195-198.

Sóknaraðili telur upplýst að varnaraðili hafi hvorki afhent sér umrætt skuldabréf áritað um innlausnargreiðslu félagsins né látið félaginu í té sérstaka kvittun um greiðsluna eins og 1. gr. fyrrgreindrar tilskipunar kveði á um að kröfuhafi skuli gera. Að mati sóknaraðila getur hann því ekki endurkrafið skuldara eða ábyrgðarmann hans um þá fjárhæð sem hann greiddi með tilheyrandi réttarspjöllum, eins og hann hefði ella gert í beinu framhaldi af greiðslu bréfsins til varnaraðila. Þá telur sóknaraðili einnig upplýst að varnaraðili sendi umrætt skuldabréf, áritað um uppgreiðslu til aðalskuldara og geti því ekki efnt þá skyldu sem á bankanum hvíldi samkvæmt framansögðu og það skuldabréf verði því ekki endurvakið sem viðskiptabréf.

Með hliðsjón af framangreindu telur sóknaraðili bótaskyldu varnaraðila ótvíræða og beri varnaraðila að greiða sér svo félagið verði skaðlaust af þessum viðskiptum við varnaraðila. Í því samhengi vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar 11. maí 2006 í máli nr. 5/2006.

Kröfu sinni til stuðnings vísar sóknaraðili í öðru lagi til þess að skuldabréfið hafi verið með veði í fasteign og að hans mati liggi fyrir að varnaraðili hafi boðið upp í veðrétt sinn á nauðungaruppboði fasteignarinnar og keypt eignina. Sóknaraðili telur að þegar varnaraðili krafði sig um greiðslu eftirstöðva skuldabréfsins hafi í engu verið sýnt fram á af hálfu varnaraðila að markaðsverð hinnar keyptu lóðar hafi ekki nægt til lúkningar alls skuldabréfsins, líkt og honum bar að gera, sbr. 57. gr. laga um nauðungarsölu nr. 90/1991. Þar af leiðandi hafi varnaraðili, að mati sóknaraðila, ekki mátt krefja sig um greiðslu skuldabréfsins með þeim hætti sem gert var. Af þessum ástæðum beri varnaraðila einnig að endurgreiða sóknaraðila þá fjárhæð sem krafist er.

Að endingu telur sóknaraðili sig tilneyddan til að gera verulegar athugasemdir við framgöngu varnaraðila í þessu máli og að því fari fjarri að varnaraðili hafi sýnt af sér fagleg vinnubrögð gagnvart viðskiptamanni sínum í þessu máli, hvort sem lítið sé til framgöngu varnaraðila varðandi meðhöndlun skuldabréfsins og skorts á afhendingu greiðslukvittunar eða samskipta hans við sóknaraðila í þeirri viðleitni félagsins til að leita eftir rétti sínum.

Í viðbótarathugasemddum hinn 20. desember 2019 svaraði lögmaður sóknaraðila athugasemddum varnaraðila, dagsettum 21. nóvember 2019, og vildi koma eftirfarandi á framfæri.

Í fyrsta lagi að varnaraðili hafi í fyrsta sinn í umræddum athugasemddum sínum upplýst að annars vegar hefði skuldabréfið týnst og hins vegar að varnaraðili hafi höfðað ógildingarmál vegna hins umdeilda skuldabréfs og að dómurinn yrði framseldur sóknaraðila að honum gengnum. Þá kveðst sóknaraðili að varnaraðili hafi frá öndverðu neitað sóknaraðila um bréfið með þeirri rökleysu að hann ætti ekki rétt til bréfsins umfram aðalskuldara, þó að varnaraðili hafi fengið innlausnargreiðslu frá sóknaraðila. Sóknaraðili telur það út af fyrir sig saknæma og ólögmæta háttsemi af hálfu varnaraðila að árita ekki bréfið um innlausn sóknaraðila og afhenda honum bréfið. Á þeim grunni hafi sóknaraðili leitað lögmanns og hafði eðlilega af því kostnað sem krafist er að bankinn greiði honum.

Í öðru lagi hafi lögmanni sóknaraðila borist í lok nóvember 2019 ábyrgðarbréf sem innihélt ógildingardóm framseldan til sóknaraðila af hálfu bankans, án frekari tilskrifa.

Í þriðja lagi sé í vanskilaskrá CreditInfo skráð að framhaldsuppboð hafi verið á eign aðalskuldara 1. apríl 2019 að E í Reykjavík, og sé beiðnin því á þá fasteign sem keypt er á kr. 62.000.000. Á henni hvíli 3 veðbréf, á 1. og 2. veðrétti hvíli tvö veðbréf útg. af öðru fjármálafyrirtæki upp á um kr. 41.500.000 og svo á 3. veðrétti sé handhafabréf kr. 17.860.000, skráð þinglýst 31. maí 2018. Samtals séu þinglýst bréf að nafnverði 59,6 milljónir króna. Þá séu skráð í vanskilaskrá 2 alvarleg vanskil á útgefanda bréfsins, X og 1 ógjaldfærnistilvik. Samkvæmt þessu hafi félagið verið ógjaldfært á árinu 2019.

Í fjórða lagi að samkvæmt gögnum málsins greiddi sóknaraðili innlausnarfjárhæðina 20. júní 2018. Á þeim tíma hafi varnaraðili borið að afhenda sóknaraðila hið innleysta bréf og hefði sóknaraðili þá farið strax í innheimtuaðgerðir gegn félaginu. En þar sem bréfið var ekki afhent gat sóknaraðili ekki aðhafst neitt til innheimtu skuldarinnar, þ.m.t. til þess að staðreyna í hvaða tilgangi handhafabréfið væri gefið út.

Í fimmta lagi liggi nú fyrir, þegar varnaraðili hefur sent lögmanni sóknaraðila ógildingardóminn, að fjárhagsstaða aðalskuldara er slæm og má ætla að innheimtutilraunir sóknaraðila beri ekki árangur. Lakari staða til innheimtu bréfsins verði því beinlínis rakin til saknæmrar og ólögmætrar háttsemi bankans, þ.e. að framselja ekki bréfið gegn viðtöku innlausnarfjárhæðar fyrr en réttu einu og hálfu ári eftir greiðslu þess. Lögmaður sóknaraðila vísar þá til þess að ef orð varnaraðila, að sóknaraðili eigi ekki endurkröfurétt á hendur ábyrgðarmönnum á skuldabréfinu, séu rétt sé greiðsla þess undir getu aðalskuldara komið til að greiða skuldina, sem virðist ekki vera fyrir hendi.

Í sjötta lagi liggi fyrir að samkvæmt 1. gr. tilskipunar um áritun afborgana á skuldabréf nr. 9/1798 bar varnaraðila skylda til að afhenda sóknaraðila skuldabréfið um leið og varnaraðili móttók greiðslu innlausnarfjárhæðar. Af því leiði að varnaraðili átti ekki lögvarinn rétt til að krefja sóknaraðila um innlausn skuldabréfsins ef hann gat ekki afhent sóknaraðila skuldabréfið þá um leið. Úr því að varnaraðili krafðist engu að síður greiðslu úr hendi sóknaraðila án þess að sóknaraðili gæti sótt andvirði hennar á hendur aðalskuldara, beri varnaraðila að endurgreiða sóknaraðila innlausnarfjárhæðina og taka sjálfur áhættu af því að innheimta einu og hálfu ári eftir greiðsluna muni bera árangur. Þá bendir lögmaður sóknaraðila á að sóknaraðili muni gegn greiðslu framselja dóminn til varnaraðila á ný.

Í sjöunda lagi telur lögmaður sóknaraðila fulla ástæðu til að gera verulegar athugasemdir við háttsemi varnaraðila í tengslum við upplýsingagjöf til sóknaraðila, en varnaraðili hafi, að mati sóknaraðila, í engu sinnt eðlilegum samskiptum við sóknaraðila, sem hafi knúið sóknaraðila til að leita lögmannsaðstoðar og að lögmannskostnaður standi nú í um kr. 350.000.

#### IV.

##### Athugasemdir varnaraðila

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir á því að sóknaraðili hafi, að mati varnaraðila, ekki orðið fyrir tjóni vegna dráttar á því að fá frumrit skuldabréfsins/dómsins áritað um greiðslu hans, enda engin gögn lögð fram um það í málinu. Þá hafi varnaraðili orðið við kröfu sóknaraðila um að afhenda honum frumrit dómsins, í stað skuldabréfsins, með áritun um greiðsluna. Varnaraðili telur að hinn áritaði dómur, auk millifærslu úr fyrirtækjabanka sóknaraðila, dagsettri 19. júní 2018 að fjárhæð kr. 1.196.938, ásamt millifærslu frá varnaraðila hinn 20. júní 2018, að fjárhæð kr. 14.470, auk millifærslu að fjárhæð kr. 1.182.470, séu kvittanir fyrir því að sóknaraðili hafi greitt upp skuldabréfið. Uppgreiðslan hafi verið í framhaldi af samningsviðræðum aðila þar sem sóknaraðili hafi fengið afslátt af kröfunni. Einnig hafi varnaraðili útbúið sérstaka yfirlýsingu sem staðfestir uppgreiðslu sóknaraðila á kröfu samkvæmt skuldabréfinu.

Varnaraðili hafnar þeim rökum sóknaraðila að ekki hafi verið farið að ákvæðum 56. gr. laga um nauðungarsölu nr. 90/1991. Þegar skuldabréfið var gefið út hinn 29. janúar 2009 hafi aðilum verið þess ljóst að umrætt veð væri ekki fullnægjandi trygging fyrir fjárhæð lánsins. Af þeim sökum hafi B og C gengist undir sjálfskuldarábyrgð fyrir láninu. Sóknaraðili hafi fengið skuldabréfið framselt frá upphaflegum kröfuhafa, A, sem hafi síðan framselt bréfið til varnaraðila. Við framsalið hafi varnaraðili gert kröfu um að sóknaraðili gengist undir sjálfskuldarábyrgð fyrir láninu, en það sé vinnuregla bankans þegar hann kaupir skuldabréf af viðskiptavinum sínum. Þá fékk varnaraðili verðmat á veðinu áður en það var selt á nauðungarsölu.

Varnaraðili mótmælir þeirri kröfu sóknaraðila að reikna skuli dráttarvexti frá 19. júní 2018. Þar sem sóknaraðili sendi varnaraðila kröfu um endurgreiðslu með bréfi dagsettu 6. maí 2019 sé fyrst hægt að reikna dráttarvexti mánuði eftir dagsetningu þess bréfs, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001.

Hvað varði kröfu sóknaraðila um greiðslu innheimtu- og lögmannskostnaðar fyrir nefndinni bendir varnaraðili á að slíkar kröfur séu í eðli sínu málskostnaðarkröfur. Að mati varnaraðila verði þessum kröfuflið hvergi fundin stoð, hvorki í samþykktum úrskurðarnefndarinnar né öðrum samningum sem bankinn kann að hafa undirgengist. Vísar varnaraðili í því sambandi til úrskurða úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í málum nr. 39/2014 og 2/2019.

#### V.

##### Niðurstaða

Ágreiningur málsaðila lýtur að því hvort varnaraðila beri að endurgreiða sóknaraðila þá fjárhæð sem hann innti af hendi við uppgreiðslu skuldabréfsins. Greiðsluskylda sóknaraðila á grundvelli sjálfskuldarábyrgðar til tryggingar veðskuldabréfsins er óumdeild.

Sóknaraðili byggir endurgreiðslukröfu sína í fyrsta lagi á því að varnaraðili hafi ekki afhent honum skuldabréfið eftir uppgreiðslu þess. Í 1. mgr. 1. gr. tilskipunar um áritun afborgana á skuldabréf nr. 9/1798 er fjallað um skyldu kröfuhafa til þess að

afhenda skuldabréf þegar skuldari greiðir höfuðstól þess. Í 2. mgr. sömu greinar er fjallað um afleiðingar þess, að kröfuhafi uppfylli ekki skyldur sínar samkvæmt 1. mgr., en þar segir að skuldara sé þá heimilt að fresta afborguninni án þess að reiknaðir séu vextir frá því tímabili. Þá heimilar ógildingardómur dómhafa að ráðstafa því sem skuldabréf hljóðar um eins og hann hefði skjalið undir höndum, sbr. 2. málsl. 1. mgr. 120. gr. laga um meðferð einkamála nr. 91/1991. Sóknaraðili nýtti ekki heimild sína til að fresta uppgreiðslunni og varnaraðili hefur nú þegar afhent sóknaraðila frumrit ógildingardómsins. Ekki er til að dreifa viðhlítandi lagaheimild til þess að fallast á kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu. Þá hefur sóknaraðili ekki byggt kröfur sínar á grundvelli reglna skaðabótaréttarins og hefur ekki sýnt fram á tjón sitt. Af því leiðir að ekki er unnt að fallast á kröfu sóknaraðila á þessum grundvelli.

Sóknaraðili byggir endurgreiðslukröfu sína í öðru lagi á því að varnaraðili hafi ekki sýnt fram á að markaðsverð hinnar veðsettu eignar hafi ekki nægt til lúkningar alls skuldabréfsins. Af þeim sökum hafi varnaraðili, að mati sóknaraðila, ekki mátt krefja sig um greiðslu skuldabréfsins, sbr. 57. gr. laga um nauðungarsölu nr. 90/1991. Samkvæmt gögnum málsins fékk varnaraðili verðmat á hinni veðsettu eign áður en það var selt á nauðungarsölu og var kaupverð eignarinnar í samræmi við það mat. Af því leiðir að ekki er heldur unnt að fallast á kröfu sóknaraðila á þessum grundvelli.

Loks gerir sóknaraðili kröfu um greiðslu innheimtu- og lögmannskostnaðar að fjárhæð kr. 350.000. Samkvæmt samþykktum úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki hefur nefndin enga heimild til að ákvarða sóknaraðila málskostnað í málinu og verður kröfu hans þar að lútandi vísað frá, sbr. t.d. úrskurði nefndarinnar í málum nr. 105/2013, 44/2016 og 17/2018.

Að öllu framangreindu virtu verður ekki fallist á kröfur sóknaraðila.

### Ú r s k u r ð a r o r ð :

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 26. febrúar 2020.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Erla Arnardóttir  
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Geir Arnar Marelsson  
Magnús Fannar Sigurhansson